

# VELKÝ BÁNHEDEŠ 1842 – 1947

## jeho matrika, ľudia, cirkev, dejiny

Vydavateľ:

Občianske združenie pre genealogický výskum  
dolnozemskej Slovákov v Galante

Autori:

Ing. František Boriš, PhDr. Ján Hovorka, PhDr. Pavol Komora,  
Ing. Ľubomír Kmeť, Eva Tušková, Ing. Michal Hronec,  
Mgr. Adam Antal, Ing. Juraj Hovorka

Recenzenti:

Prof. PaedDr. Miroslav Kmeť, PhD.  
PhDr. Štefan Tóth, PhD.

Grafická úprava a obálka:

Mgr. art. Matúš Lányi, ArtD.

Zostavovatelia DVD:

Ing. Ľubomír Kmeť, Ing. Juraj Hovorka

Jazyková korektúra:

Mgr. Vlasta Kasalová

Preklad resumé do angličtiny:

Mgr. Martina Pometlová

Preklad resumé do maďarčiny:

György Csirik

Predsádka:

Výrez z mapy Čanádskej župy z roku 1893

1. vydanie

Galanta 2024

Tlač:

KASICO, a. s. Bratislava

© František Boriš a kolektív / Občianske združenie pre genealogický výskum  
dolnozemskej Slovákov v Galante

ISBN: 978-80-974426-1-3

# Obsah

9 Venovanie

10 Úvodné slovo (*František Boriš*)

## 14      **1. Prehľad dejín Veľkého Bánhedeša do roku 1947**

(*Pavol Komora*)

Príčiny sťahovania Slovákov na Dolnú zem

Stredoveký Bánhedeš a bánhedešská pustatina

Založenie novodobého Bánhedeša

Premena Bánhedeša na komorskú obec

Ján Kutlík ml., vedúca osobnosť bánhedešských Slovákov

Zmena názvu obce v roku 1861 a jej rozvoj

Národný život Slovákov v Bánhedeši do konca 19. storočia

Bánhedeš v rokoch 1900 -1914

Prvá svetová vojna a jej dôsledky

V horthyovskom Maďarsku

Národný život Slovákov v Bánhedeši v čase horthyovského režimu

Viedenská arbitráž v novembri 1938 a roky 2. svetovej vojny

Oslobodenie a vývoj po skončení vojny

Otázka národnostných menšín. Idea výmeny obyvateľstva

Dohoda o výmene obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom

Príprava výmeny obyvateľstva. Aktívny prístup Československa

Obštrukcie maďarskej strany

Aktívna fáza výmeny obyvateľstva. Organizovanie transportov presídlencov z Maďarska na Slovensko

Presídľovanie Slovákov z Bánhedeša na Slovensko a jeho výsledky

Ukončenia výmeny obyvateľstva a jej celkové výsledky

Mýty spojené s výmenou obyvateľstva

Bánhedešania po presídlení

## 122      **2. Evanjelická cirkev v Bánhedeši do roku 1943**

(*František Boriš, Michal Hronec*)

Obdobie pred vznikom cirkevného zboru

Vznik cirkevného zboru a správnych orgánov

Správne orgány cirkevného zboru – ich voľby a činnosť

Voľby presbyterského zboru

Evanjelickí farári

Spravovanie cirkevného majetku

Cirkevné stavby

Malý kostol

Veľký kostol

Výstavba škôl

Mlyny a ich prevádzka

Školstvo a osveta

Učitelia

Strasti s vyučovacím procesom

Návštevy cirkevných hodnostárov

Prvá kanonická vizitácia v roku 1877

Druhá kanonická vizitácia v roku 1928

Spory ohľadom maďarských služieb Božích

Cirkevná daň

Vyrubovanie cirkevnej dane

Vymáhanie cirkevnej dane

Zvony a zvonári

### Čriečky a zaujímavosti

Obdobie rokov 1857 – 1893, Ján Kutlík ml.

Obdobie rokov 1894 – 1916, farár Ladislav Lesich

Obdobie rokov 1916 – 1943, farár Juraj Macák

## 232      **3. Matrika Veľkého Bánhedesa – pamäť obce a jej obyvateľov**

(Ján Hovorka)

Stručná história matrik v Uhorsku

Počiatky bánhedešskej cirkevnej matriky

Prvá matričná kniha – zmiešaná, 1842/46 – 1857/59/66

Zápisy krstov 1846 – 1859

Zápisy sobášov 1857 – 1866

Zápisy úmrtí 1842 – 1859

Druhá matričná kniha – zmiešaná, 1860 – 1891

Zápisy krstov 1860 – 1891

Zápisy úmrtí 1860 – 1891

Zápisy sobášov 1867 – 1891

Tretia matričná kniha – zmiešaná, 1892 – 1925

Zápisy úmrtí 1892 – 1925

Zápisy sobášov 1892 – 1922

Matričná kniha krstov – samostatná, 1892 – 1911

Štvrtá matričná kniha krstov – samostatná, od roku 1912

Matričná kniha úmrtí – samostatná, od roku 1926

Matričná kniha úmrtí – samostatná, od roku 1926

Matričná kniha sobášov – samostatná, od roku 1923

Celkové počty matričných zápisov cirkevnej matriky

Vznik štátnej (civilnej) matriky v Bánhedeši

Štátna matričná kniha narodených

Štátna matričná kniha úmrtí

Štátna matričná kniha sobášov

## 279      **4. Štatistika ukazovateľov z matričných záznamov**

(František Boriš, Ľubomír Kmet')

### Štatistika krstov

Počet krstov v rokoch 1842 – 1947

Frekvencia krstných mien

Priezviská z krstov v rokoch 1842 – 1947

Nemanželské deti v rokoch 1842 – 1947

### Štatistika sobášov

Počet sobášov v rokoch 1842 – 1947

Sobáše podľa mesiacov

Sobáše vdovcov a vdov

Sobáše podľa veku pri sobáši

Rozdiely vo veku pri sobáši

Sobáše rozvedených

Viacnásobné sobáše

Prehľad o rodisku sobášených

### Štatistika úmrtí

Počet úmrtí v rokoch 1842 – 1947

Prirodzené prírastky

Podiel úmrtnosti detí

Podiel infekčných chorôb na úmrtiach

Epidémia cholery

Priemerný vek dožitia

Najčastejšie povolania

305        **5. Zaujímavosti z matriky**

(*František Boriš*)

Vladárovci

Krátky čas manželského života

Poznámka farára Kutlíka ml. v matrike

Ani štátna matrika sa chybám nevyhla

Náhradní krstní rodičia

Zomrel muž či žena?

314        **6. Prvý súpis obyvateľov Bánhedeša z roku 1856**

(*Eva Tušková*)

327        **7. Vznik a činnosť Antifašistického frontu Slovanov v Maďarsku  
a jeho pobočky vo Veľkom Bánhedeši**

(*Adam Antal*)

338        **8. Osobnosti spojené s Veľkým Bánhedešom**

(*Pavol Komora*)

František Boriš, Žofia Farkašová-Drágošová, Ľudovít Hanzo, Emil Jozef Chrenka, Michal Chrenka, František Chovanec, Illés Károlyné, rod. Anna Boťanská, Ján Janko, Ján Kollár, Michal Kožuch, Ján Kutlík st., Ján Kutlík ml., Ladislav Lesich, Juraj Macák, Géza Pongrácz, Ondrej Šléger, Lajos Thaisz, Štefan Tóth, Mária Žiláková

369        **9. Miesta posledného odpočinku**

Bánhedešský cintorín (*František Boriš*)

Zoznam obcí, v ktorých sa nachádzajú hroby presídlených Bánhedešanov (*Lubomír Kmeť, Pavol Komora*)

379        **10. Epilóg – historický odkaz Bánhedešanov svojim potomkom**

(*Ján Hovorka*)

384        **11. Prílohy**

1. Pôvod Bánhedešanov podľa matričných záznamov (*Lubomír Kmeť, Pavol Komora*)

2. Zoznam zvolených presbyterov v rokoch 1860 – 1942 (*František Boriš*)

3. Zoznam kurátorov podľa rokov (*František Boriš*)

4. Zoznam učiteľov, ktorí učili v cirkevnej škole (*František Boriš*)

5. Kutlíkov popis duší z roku 1856 (*Eva Tušková*)

6. Výsledky štátneho sčítania obyvateľstva v Bánhedeši v roku 1857  
(*Juraj Hovorka, Pavol Komora*)

7. Z publicistickej tvorby Jána Kutlíka ml. (*Pavol Komora*)

8. Pomaďarčené priezviská v Bánhedeši (*František Boriš*)

9. Bánhedešania s rodiskom na Slovensku (*František Boriš*)

416        Summary

422        Összefoglalás

428        Oponentské posudky (*Miroslav Kmeť, Štefan Tóth*)

430        Literatúra a pramene k 1. a 8. kapitole (*Pavol Komora*)

436        Literatúra a pramene k ostatným kapitolám (*František Boriš*)

437        Poďakovanie

439        Informácia k používaniu DVD-nosiča (*Pavol Komora*)